

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

ปัจจุบันการพัฒนาชุมชนได้รับการกล่าวถึงอย่างมากขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาประเทศด้วยการพัฒนาชุมชนที่มุ่งต้องการพัฒนาศักยภาพและบทบาทของคนในชุมชน เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้หรือช่วยเหลือตนเองได้ในทุกด้าน การพัฒนาชุมชนจึงเป็นการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้ครบถ้วนถึงพร้อมในทุกด้าน และสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนคือการดำเนินงานจะต้องมีการกระทำร่วมกันในรูปแบบของกลุ่ม/องค์กรในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ในหลาย ๆ ด้าน เช่น เพื่อความอยู่รอด เพื่อเป็นการเสริมสร้างพลังปัญญา เพื่อเป็นการเพิ่มอำนาจในการต่อรองและเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การรวมกลุ่ม/องค์กรมิได้เป็นเป้าหมายในตัวเองหรือไม่ได้เป็นเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาชุมชน แต่การรวมกลุ่ม/องค์กรเป็นการชี้ให้เห็นถึงการกระทำระหว่างกันที่ก่อให้เกิดกระบวนการขึ้นมาสามประการ คือกระบวนการกลุ่ม กระบวนการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ นั่นคือเป้าหมายที่แท้จริงของการพัฒนาชุมชน

ในชุมชนต่าง ๆ ล้วนมีคนที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม/องค์กรในชุมชนอยู่มากมาย โดยที่กลุ่ม/องค์กรนั้น ๆ อยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดรูปแบบที่มีลักษณะเป็นระบบ การมีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ที่แน่นอน และกลุ่ม/องค์กรที่มีลักษณะของการเข้ามารวมตัวกันอย่างหลวม ๆ เช่น กลุ่มเฉพาะด้าน กลุ่มไม่เป็นทางการต่าง ๆ โดยการรวมตัวเป็นกลุ่มหรือองค์กรจะเป็นประโยชน์ทางใดทางหนึ่งแก่ชุมชน หากไม่เกิดประโยชน์หรือเกิดประโยชน์ไม่มากเท่าที่ควร การรวมกลุ่มก็จะเกิดขึ้นเพียงชั่วคราว ไม่นานก็สลายตัวไป ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มแต่ละกลุ่ม แต่อย่างไรก็ตามได้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าในชุมชนบทบาทของกลุ่ม/องค์กรและบุคลากรเหล่านี้มีสูงมากหลายครั้งถึงกับกำหนดให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ด้วย (มนู อุดมเวช และคณะ, 2542 : หน้า 46) สอดคล้องกับผลทางภาคปฏิบัติและผลการวิจัยที่ยืนยันว่ากลุ่มมีความสำคัญต่อการพัฒนาชนบทอย่างมีนัยยะสำคัญ โดยพบว่าบทบาทของกลุ่ม/องค์กรด้านเกษตรกรรมในจังหวัดสุรินทร์มีผลทำให้ราคาผลผลิตดีขึ้น เพิ่มการออมและการลงทุนในชุมชน ลดการอพยพแรงงานและเพิ่มความรู้ในการจัดการธุรกิจชุมชน (นันทิยา หุตานุวัตร และ ณรงค์ หุตานุวัตร, : หน้า 6) โดยในสภาพสังคมปกติบทบาทของบุคลากรในชุมชนอาจไม่เด่นชัดนัก แต่ถ้าหากพิจารณาโดยถี่ถ้วนแล้วจะพบว่าบุคลากรและองค์กรท้องถิ่นเหล่านี้ล้วนมีศักยภาพในการเป็นผู้นำที่มีศักยภาพในการจัดการชุมชนของตนเอง มีส่วนสำคัญในการเป็นพลังผลักดันกิจกรรมของชุมชนให้เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา และที่สำคัญคือหากมีการรวมตัว รวมพลังของบุคลากรและองค์กรท้องถิ่นเหล่านี้ให้เป็นไปในทิศทางของการพัฒนาแนวทางเดียวกันและมีเป้าหมายที่เหมาะสมย่อมนำให้เกิดกระแสอันยิ่งใหญ่ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม และด้านอื่น ๆ อันนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน

ตำบลตรอกนอง อำเภอชลุง จังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย 6 หมู่บ้าน มีเจ้าหน้าที่ด้านการปกครองท้องถิ่น คือกำนันและผู้ใหญ่บ้านรับ ทำหน้าที่ผิตชอบเกี่ยวกับการปกครองและการพัฒนาชุมชนทุกหมู่บ้าน และมีองค์กรบริหารส่วนตำบลตรอกนอง (อบต.ตรอกนอง) เป็นหน่วยงานด้านการปกครองท้องถิ่นรับผิดชอบการบริหารจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มีความหลากหลายของบุคลากรและองค์กรท้องถิ่นและอยู่กระจัดกระจายในแต่ละหมู่บ้าน ในชุมชนตำบลตรอกนองมีการรวมตัวกันของชาวบ้านและจัดตั้งเป็นกลุ่ม/องค์กรท้องถิ่น มีการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนเป็นที่ประจักษ์และเป็นที่ยอมรับของจังหวัดจันทบุรีในด้านการดำเนินงานขององค์กรท้องถิ่น โดยมีกลุ่ม/องค์กรชุมชนเป็นแกนนำสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนจนได้ชื่อว่าเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งด้านการรวมตัวในการทำกิจกรรมพัฒนา กล่าวได้ว่ากลุ่ม/องค์กรท้องถิ่นในตำบลตรอกนองจะมีความสำคัญและมีบทบาทอย่างยิ่งในการสร้างหรือพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าทั้งนี้เพราะบุคลากรและองค์กรท้องถิ่นในตำบลตรอกนองมีบทบาท มีศักยภาพและมีความรับผิดชอบต่อชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ดังนั้นจึงเป็นเหตุให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาถึงบทบาทและศักยภาพของบุคลากรและองค์กรท้องถิ่นในตำบลตรอกนอง อำเภอชลุง จังหวัดจันทบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะ ที่ตั้ง ขนาดและจำนวนขององค์กรและบุคลากรท้องถิ่นในตำบลตรอกนอง อำเภอชลุง จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาบทบาทและศักยภาพของบุคลากรและองค์กรท้องถิ่นในตำบลตรอกนอง อำเภอชลุง จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษาคุณลักษณะขององค์กรที่เป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชนตำบลตรอกนอง
4. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการสร้างความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงบทบาทและศักยภาพของบุคลากรและองค์กรท้องถิ่นในตำบลตรอกนอง อำเภอชลุง จังหวัดจันทบุรี อันจะนำไปสู่ความรู้พื้นฐาน ความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่ม/องค์กรท้องถิ่นในตำบลตรอกนอง ตลอดจนแนวทางการพัฒนาบทบาทและศักยภาพของบุคลากรและองค์กรท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. ผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำกลุ่ม/องค์กรในชุมชนท้องถิ่นรวมถึงผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาตำบลได้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ ตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี
2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ลักษณะ ศักยภาพ บทบาท ของบุคลากรและองค์กรท้องถิ่นในตำบลตรอกนอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

บทบาท หมายถึง การทำหน้าที่ของบุคลากรและองค์กรท้องถิ่นในตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี

ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถในการดำเนินงานและการทำกิจกรรมของบุคลากรและองค์กรท้องถิ่นในตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี

บุคลากร หมายถึง บุคคลที่เป็นสมาชิกในกลุ่ม/องค์กรท้องถิ่นตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี

บุคลากรที่มีศักยภาพ หมายถึง ผู้ที่ผู้มีความรู้ ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และมีศักยภาพในการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้แก่บุคคลอื่นได้

องค์กรท้องถิ่น หมายถึง กลุ่ม/องค์กรในชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่มีสถานที่ตั้งอยู่ในตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี

องค์กรท้องถิ่นที่มีศักยภาพ หมายถึง กลุ่มและองค์กรในตำบลตรอกนองที่มีการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

การดำเนินงาน หมายถึง กิจกรรมที่มีการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม/องค์กรท้องถิ่นในตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี

ที่ตั้ง หมายถึง พิกัดของพื้นที่ โดยมีสถานที่ที่ใช้อ้างอิงในการบันทึกค่าพิกัดในตำบลตรอกนอง ทั้ง 6 หมู่บ้าน คือ หมู่ 1 บ้านตรอกโสน หมู่ 2 บ้านตรอกนองบน หมู่ 3 บ้านตรอกนองกลาง หมู่ 4 บ้านตรอกนองล่าง หมู่ 5 บ้านตรอกนองล่าง หมู่ 6 บ้านคลองซาง

สมมติฐานในการวิจัย

ผู้วิจัยได้มีสมมติฐานในการวิจัย คือบทบาทและศักยภาพของบุคลากรและองค์กรท้องถิ่นเป็นเงื่อนไขในการพัฒนาชุมชนที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน